

Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Beklentileri: Malatya İlinde Nitel Bir Çalışma

Problems and Expectations of Professional Accountants: A Qualitative Study in Malatya Province

Arif Gümüş¹ Halime Karaca²

Öz

Bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik beklentileri araştırılmıştır. Bunun için nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Veriler, Malatya ilinde mesleği fiili olarak icra eden beş adet serbest muhasebeci mali müşavir ile yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Görüşmelerde meslek mensuplarının; eğitim kuruluşları, yasa koyucu, meslek kuruluşları, meslektaşları ve mükellefleri arasındaki sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilere göre meslek mensuplarının öne çıkan sorunları; Eğitim kurumlarının yeterli mesleki eğitimi verememesi, sıkça vergi aflarının çıkarılması, meslek mensuplarının ücretleri ile ilgili sorunlar, meslek mensubu sayısının fazla olması, yeni çıkan yasaların uygulanmasında yaşanan sorunlar, meslek mensupları arasında haksız rekabetin olması, mesleğin itibarının zedelenmesi sayılabilir. Muhasebe mesleğine yönelik öne çıkan sorunlarla ilgili çözüm önerileri sonuç bölümünde detaylı bir şekilde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Meslek Mensupları, Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları, Muhasebe Meslek Mensuplarının Beklentileri, SMMM

Abstract

In this study, the problems of professional accountants and their expectations for the solution of these problems were investigated. For this, the case study, which is one of the qualitative research methods and qualitative research designs, was used. The data was collected by face-to-face interviews with five independent accountants and financial advisors who actually practice the profession in Malatya. In the interviews, it was tried to determine the problems between the members of the profession and educational institutions, the legislator, professional organizations, colleagues and taxpayers. According to the data obtained from the interviews, the prominent problems of the members of the profession maybe sorted as follows; the inability of educational institutions to provide adequate vocational training, frequent tax amnesties, problems with the wages of professionals, the high number of professionals, problems experienced in the implementation of newly enacted laws, unfair competition among professionals, damage to the reputation of the profession. Resolution suggestions regarding the outstanding problems for the accounting profession are presented in detail in the conclusion section.

Keywords: Professional Accountants, Problems of Professional Accountants, Expectations of Professional Accountants, CPA

Araştırma Makalesi [Research Paper]

JEL Codes: M40, M41, M49

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu araştırma İnönü Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 20.10.2022 tarih ve 2022 / 20-1 sayılı karar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 19 / 06 / 2023

Accepted: 28 / 11 / 2023

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, Malatya, Türkiye, arif.gumus@ozal.edu.tr , Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-4865-0892>

² Öğr. Gör. İnönü Üniversitesi, Malatya MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Malatya, Türkiye, halime.karaca@inonu.edu.tr ORCID: 0000-0003-0218-3851

Giriş

Muhasebe; bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu mali bilgileri kaydedip, sınıflandırıp, raporlayarak yorumlayan bir bilgi işleme sistemidir. Bu sistem muhasebe meslek mensupları aracılığıyla çalıştırılmaktadır. Meslek mensupları faaliyetlerini çeşitli muhasebe ilkeleri, yasal mevzuat, ulusal ve uluslararası standartlar kapsamında gerçekleştirmektedirler. İşletme yöneticileri yatırım, küçülme, büyüme, birleşme gibi önemli kararları alırken işletmelerinin mali durumu hakkında doğru bilgiler edinmek istemektedirler. İşletme yöneticilerinin ve işletmenin diğer paydaşlarının işletmeyle ilgili doğru kararlar alabilmeleri için bu bilgileri hazırlayan meslek mensuplarının yeterli bilgi, donanım ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir (Yükçü, 2016: 19).

Muhasebe mesleğinin yasal bir zemine oturtulması amacıyla 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 1989 yılında yürürlüğe konulmuştur. Yasanın ilk maddesindeki " *Bu Kanunun amacı, işletmelerde Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, (...) (2) "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik" ve "Yeminli Mali Müşavirlik" meslekleri ve hizmetleri ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin kurulmasına...*" (Serbest Muhasebeci, 1989) ifadesi ile üç temel amaç sıralanmıştır. Bu amaçlar:

- İşletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak,
- Faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak,
- Yüksek mesleki standartları gerçekleştirmektir (Güvemli, 2011: 132).

Meslek mensuplarının gerekli bilgi, donanım ve tecrübeyi edinebilmesi için ilgili kanunda meslek adaylarının eğitim durumlarına göre farklı staj süreleri belirlenmiştir. Staj süreleri; ticaret lisesi ve maliye meslek lisesi mezunları için 6, ön lisans mezunları için 4 ve lisans mezunları için 2 yıl olarak öngörülmüştür. 2008 yılında yapılan değişiklikle serbest muhasebeci unvanı kaldırılmış ve meslek adayı olabilmek için lisans mezunu olma şartı getirilmiştir. Staj süreleri ise adayların gerekli kazanımları ve mesleki yetkinliği elde edebilmeleri için 3 yıla uzatılmıştır (Kaplıanoğlu, 2014: 266). İlgili alanda yüksek lisans yapan meslek adaylarının staj süreleri ise 2 yıldır. Meslek adaylarının staj sürelerini başlatabilmeleri için öncelikle staj başlatma sınavından geçer not almaları gerekmektedir. Staj süresi sonrasında SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir) yeterlilik sınavında başarılı olanlar, SMMM ruhsatı almaya hak kazanmaktadır (TÜRMOB, 2018: 6).

Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ile ilgili farklı yıllarda birçok çalışma yapılmıştır. Her dönem kendi içerisinde farklılıklar arz edebileceği gibi benzerlikler de taşıyabilmektedir. Farklılıklar o dönemin kendine özgü durumlarından kaynaklanabilir. Benzer sorunlar ise zaman geçmesine rağmen bu konuda herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Geçmiş verilere bakmak gelecek planları için önem taşımaktadır. Bu sebeple yapılan çalışmanın geçmiş yıllarda belirlenen sorunların halen devam edip etmediğinin tespitinde de faydalı olacağı düşünülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının giderilmesi, mesleğin cazibesini arttıracak gibi devletin mükellefler üzerinden topladığı vergi tutarlarının da tam ve doğru olarak hesaplanabilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada; profesyonel olarak muhasebe mesleğini icra eden serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunları ve bu sorunların çözümü noktasında eğitim kurumlarından, yasa koyucudan, kendi meslek kuruluşlarından, meslektaşlarından ve mükelleflerinden beklentileri araştırılmıştır.

1. Literatür Taraması

Muhasebe meslek mensuplarının sorunları üzerine yazılmış birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Aynı soruların farklı zamanlarda sorulması var olan sorunların geçmişte de olup olmadığını anlaşılması ve geçen süreçte bu sorunların çözümü için tarafların herhangi bir adım atıp atmadığının belirlenmesinde önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra meslek mensuplarına sorulan "Eğitim kuruluşlarından, yasa koyucudan, meslek kuruluşlarınızdan, meslektaşlarınızdan, mükelleflerden beklentileriniz nelerdir?" beş farklı soruya verilen cevapların muhatapları farklı kesimler olduğu için aynı çalışmada meslek mensuplarının birçok sorununa cevap aranmıştır. 2010 yılından sonra bu alanda yapılan akademik çalışmaların bir kısmı şöyledir:

Özulcan, Bengü & Özdemir (2010) Türkiye genelinde yapmış oldukları çalışmada meslek mensuplarının sorunları ve beklentilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda; mevzuatın sık sık değişmesi, ücret yetersizliği, kalifiye eleman eksikliği, mesleki sınavların zorluğu, kullanılan programlardan kaynaklanan sorunlar, kariyer olarak yavaş ilerleme,

standartlardaki karmaşıklık, mükelleflerin muhasebecilere güven duymaması, mükelleflerin muhasebeye gereken önemi vermemesi, mükelleflerin ücret ödemede ve bilgi vermedeki isteksizliği, mükelleflerin kanunsuz istekleri, mükellefin vergi, sigorta gibi ödemeleri zamanında yapmaması, alınan ücretlerin düşük olması, eğitim faaliyetlerinin az olması, meslek mensupları ile akademisyenler arasında iletişimin düşük olması vb. şeklinde belirtilmiştir.

Tuğay & Tekşen (2014) yaptıkları çalışmada Burdur ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının tespiti ve çözüm önerileri için anket çalışması yapmışlardır. Çalışma sonucunda muhasebe meslek mensuplarının sorunlarını; kanunların sık sık değişmesinden dolayı uygulamadaki değişimleri takip edemedikleri, toplum tarafından hangi muhasebeci daha düşük vergi çıkartıyorsa onun daha iyi muhasebeci olduğu algısı, ücretlerinin düşük olmasına karşın iş güçlerinin fazla olması, ücret tarifesinin altında defter tutulması, mükelleflerin mali yükümlülüklerinin fazla olmasından dolayı meslek mensuplarının ücretlerini ödememeleri, denetim ve incelemelerin sık yapılması olarak tespit etmişlerdir. Meslek mensuplarının odalardan beklentileri; resmi kurumlarla yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olunması, meslek içi eğitimin artırılması, Maliye Bakanlığı ile iletişim kurularak vergi sisteminin daha düzenli hale getirilmesi şeklindeyken; TÜRMOB'tan istekleri; vergi yargısının daha hızlı karar vermesini sağlanması, Muhasebecilerin işlem yoğunluklarının azaltılması için çalışma yapılması, muhasebecilik mesleğinin itibarını kamuoyunda artırmaya dönük çalışmalar yapılması, vergi dairelerinin daha aktif çalışması için Maliye Bakanlığı talepte bulunulması, muhasebecilerin sorumluluklarının azaltılması için çalışmalar yapılmasıdır. Mükelleflerden istekleri ise; muhasebe belgelerinin zamanında ve eksiksiz olarak getirilmesi, sahte belge kullanılmaması, vergi ödemelerinin kendilerinin yapması olarak belirlemişlerdir.

Aydemir (2015) yaptığı çalışmada muhasebe meslek mensuplarının sorunlarını ve beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bunun için Türkiye genelinde 428 adet anket çalışması yapmış ve meslek mensuplarının sorunları; iş yüklerinin ağır olması, bazı meslek mensuplarının taban fiyatın altında defter tutması, mükelleflerin ücretlerini zamanında ödememesi ya da hiç ödememesi, muhasebe meslek mensuplarının yeterliliklerine ve sorumluluklarına rağmen ücretlerinin düşük olması, meslek mensuplarının sayısının fazla olması, mesleklerinden dolayı sağlık sorunu yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Meslek mensuplarının mükelleften beklentileri; mükelleflerin ticari faaliyetlerini doğru bir şekilde belgelendirmeleri ve düzenli belge tutmaları ve sorumluluklarının bilincinde olmasıdır.

Deran & Beller (2017) Niğde ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının sorunlarını ve meslek odalarından beklentilerini tespit etmek için anket uygulamışlardır. Verilerin analizi sonucunda meslek mensuplarının sorunlarını; mevzuatın sık sık değişimi, Tek Düzen Muhasebe Sistemi'nin uygulanmasından kaynaklanan sorunlar, vergi, prim ve bunların ödemeleri ile ilgili sorunları mükelleflerin muhasebecilere hak ettikleri değeri vermemesi, mükelleflerin meslek mensuplarına zamanında bilgi vermemesi, meslek mensubunun ücretleri ile ilgili sorunları mükelleflerin meslek mensuplarından kanunsuz istekleri ilgili sorunlar olarak tespit etmişlerdir. Meslek mensuplarının bağlı oldukları meslek odalarından beklentileri ise; sosyal Güvenlik Kurumu ile meslek mensupları arasındaki problemlerin çözümünde yardımcı olmaları, düşük ücrete çalışmanın denetlenmesi ve engellenmesi konusunda önlemler alınması olarak belirlemişlerdir.

Şendurur ve Çelik (2020) yaptıkları çalışmada Muş ve Ağrı illerinde muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentilerini tespit etmek için 53 meslek mensubunun katıldığı bir anket çalışması yapmışlardır. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının; bazı meslektaşlarının düşük ücrete defter tutmaları, iş yüklerinin fazla olmasına karşı ücretlerini zamanında alamamaları sorunlarının olduğu ve sorunlarının çözümü için mali müşavirler odası ve Hazine ve Maliye Bakanlığından kendilerine yardımcı olmalarını istedikleri tespitinde bulunmuşlardır.

Ede ve Karahan (2020) Gaziantep ilindeki meslek mensuplarının sorunları üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre meslek mensupları ücretlerini zamanında alamadıkları, meslek mensupları arasında haksız rekabetin olması, iş yüklerinin fazla olması ve bu sebeple sağlık sorunları yaşamaları, mali belgeleri zamanında mükelleflerden alamamaları, mükelleflerin özel işlerini de meslek mensuplarına yaptırmaya çalışması, mesleğin dijitalleşmesinden kaynaklanan sorunların olması şeklinde belirtmişlerdir. Bu sorunların çözümü için ilgili kuruluşlardan gerekli adımların atılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bişgin, Ünlüer & Üyümez (2020) meslek mensupları ve mükelleflerin sorunları ve beklentileri üzerine nitel bir çalışma yapmışlardır. Meslek mensuplarının mükelleften beklentileri belirlenen süreçte ücretlerin ödenmesi ve yükümlülüklerin yerine getirilmesidir. Mükelleflerin meslek mensuplarından beklentileri ise vergilerinin doğru bir şekilde hesaplanmasıdır. Meslek mensuplarının odalardan beklentisi, düşük ücrete çalışan meslek mensupları için caydırıcı önlemler alınması olarak tespit etmişlerdir. Çalışmada ayrıca büyük işletme sahiplerinin meslek mensuplarının yasal işlemlerin zamanında ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi yönünde beklentileri olduğu belirtilmiştir.

Arslan & Aydemir (2021) yaptıkları çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faaliyet gösteren meslek mensupları ile mesleğin sorunları ve beklentileri üzerine bir anket çalışması uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda meslek mensuplarının sorunları; başkasının ruhsatı ile çalışılması, ücretlerin tahsilinde yaşanan problemler, ücretlerin yetersizliği, düşük ücrete defter tutulması, yasalarda ve mevzuatta yapılan değişiklikler hakkında kurum memurlarının yeterli bilgiye sahip olmaması, kalifiye eleman bulunamaması, meslek mensuplarının daha fazla defter tutmak için etik ilkelere

uzaklaşması, mükelleflerin düşük vergi ödemek için meslek mensubunda talepte bulunmaları olarak tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümü olarak; denetimlerin artırılması, ücretlerin bir sistem üzerinden ödenmesi, ücret tarifelerinin enflasyon oranına göre yenilenmesi, düşük ücrete çalışanlar için caydırıcı cezalar ve denetimlerin olması, yardımcı elemanlardaki kalitenin artırılması için eğitim kurumları ile iş birliği içinde olunması gerektiği, vergide adaletin sağlanarak mükelleflerin düşük vergi taleplerinin önüne geçilmesi şeklinde tespit etmişlerdir.

2. Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleriyle algıların ve olayların doğal ortamda ortaya konulmasını sağlayan bir araştırmadır (Şimşek, 2009: 40). Nitel araştırma, bireylerin yaşamlarındaki rutin ve sorunlu anları ve anlamları tanımlayan çeşitli ampirik materyallerin (vaka çalışması, kişisel deneyim, iç gözlem, yaşam öyküsü, görüşme, gözlemsel, tarihsel, etkileşimsel ve görsel metinler) kullanımını ve toplanmasını içerir (Aspers & Corte, 2019: 142).

Nitel araştırmacılar sahada yer alır ve gerçek dünyayı incelerler. Buna natüralist sorgulama denir ve nitel araştırmanın temel taşıdır. İnsanlarla yapılan nitel araştırma, üç tür veri toplamayı içerir: (a) derinlemesine, açık uçlu görüşmeler; (b) doğrudan gözlemler ve (c) yazılı belgelerdir. Görüşmeler; insanlardan deneyimleri, görüşleri, duyguları ve bilgileri hakkında doğrudan alıntılar sağlar. Nitel araştırma için veriler tipik olarak saha çalışmasından gelir. Saha çalışması sırasında araştırmacı, üzerinde çalışılan ortamda -değişim çabalarının gözlemlenebildiği, insanlarla görüşülebildiği ve belgelerin analiz edilebildiği bir program, organizasyon veya topluluk- zaman geçirir. Nitel araştırmacı, insanlarla deneyimleri ve algıları hakkında konuşur. Nitel verilerin kalitesi büyük ölçüde araştırmacının metodolojik becerisine, hassasiyetine ve dürüstlüğüne bağlıdır (Patton, 2005: 1).

Durum çalışması (case study), bir olgunun veya birey, grup, kurum veya topluluk gibi sosyal birimlerin yoğun bir şekilde tanımlanması ve analizidir (Merriam, 2002: 8). Bu çalışmada mümkün olduğunca az katılımcı kullanılarak muhasebe meslek mensuplarının sorunları tespit edilerek çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Çalışmada katılımcıların beklentileri araştırıldığı için nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması (case study) kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmada ölçüt yoluyla oluşturulan çalışma grubu seçilmiştir. Ölçüt örnekleme, çalışma grubunun önceden belirlenmiş ölçütlere göre belirlenmiş katılımcıların sağlanmasıyla oluşturulur (Baltacı, 2018: 254). Bunun için çalışma grubundaki katılımcıların Malatya'da yaşamaları, kendilerine ait büroları olması ve mesleğini serbest muhasebeci mali müşavir olarak sürdürmeleri tercih edilmiştir. Seçilen katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Beş katılımcının demografik özellikleri şöyledir: Üç katılımcı yüksek lisans mezunu, iki katılımcı lisans mezunudur. Katılımcıların biri 40-50, ikisi 50-60 yaş aralığında iken; iki katılımcı ise 60 yaş üzeridir. Katılımcıların mesleki tecrübeleri de yaşları ile paraleldir. Bir katılımcı 10-20, iki katılımcı 20-30 yıl arası, iki katılımcıda 30 yıldan fazladır. Katılımcıların tamamının kendilerine ait büroları ve büro çalışanları bulunmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada nitel araştırma veri toplama araçlarından biri olan görüşme yöntemi seçilmiştir. Önceden randevu alınarak görüşmeler meslek mensuplarının işyerlerinde gerçekleştirilmiştir. Meslek mensuplarının rızası alınarak görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş daha sonra transkripti yapılarak katılımcıların teyidi alınmıştır. Görüşme süreleri; SMMM1: 38:37, SMMM2: 1:06:26, SMMM3: 29:05, SMMM4: 29:12, SMMM5: 36.01 dakikadır.

2.4. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel çalışmada araştırmacı, başından sonuna kadar çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini kanıtlamaya çalışır. Katılımcılarla geçirilen uzun ve çeşitli zaman, görüşme teknikleri ve transkriptler, nihai raporu yazarken ve katılımcıların sözlerini kullanmak, bir çalışmanın inandırıcılığını güçlendirmek için kullanılan stratejilerdir. "Nitel araştırmacılar, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğinden bahsederken, genellikle güvenilir bir araştırmaya atıfta bulunurken, nitel bir araştırmanın güvenilirliği araştırmacının beceri ve çabasına bağlıdır" (Thomas & Magilvy, 2011: 154).

Bu çalışmada görüşmeler kayıt altına alınarak süreleri belirtilmiş, yapılan görüşmelerin transkripsiyonu sonrası katılımcılardan teyit alınmış, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla çalışmaya yansıtılmış, çalışmaya katılanların demografik özellikleri belirtilmiş, çalışma soruları iki uzman gözetiminden geçtikten sonra etik kurulu izni alınmış olup,

bulguları iki araştırmacı tarafından da transkripti yapılarak karşılaştırılmış ve doğrudan alıntılanmayla çalışmaya aktararak güvenilirlik ve geçerlilik sağlanmıştır.

2.5. Etik Kurallar

Çalışma için etik onayı 20/10/2022 tarih ve 2022/20-1 karar no ile İnönü Üniversitesinden alınmıştır. Etik kurallar çerçevesinde katılımcıların her birine SMMM1, SMMM2... şeklinde kodlar verilmiştir.

3. Bulgular

Muhasebe meslek mensupları ile yapılan görüşmelerde meslek mensuplarına; Eğitim kuruluşlarından beklentileriniz nelerdir? Yasa koyucudan beklentileriniz nelerdir? Meslek kuruluşlarınızdan beklentileriniz nelerdir? Meslektaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir? Mükelleflerden beklentileriniz nelerdir? (Yasal, maddi?) şeklinde beş tane soru yöneltilmiştir.

3.1. Meslek mensuplarının eğitim kuruluşlarından beklentileri

Eğitim kuruluşlarından beklentiler ile ilgili soruya katılımcı SMMM1, şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Geçen seneye kadar biz meslek liselerinden stajyer alıyorduk. Ama çıraklık okulu artık ‘usta öğretici belgesi’ bizden istiyor. Bizim belgemizin uluslararası geçerliliği var. Bizden ustalık belgesi istiyorlar. Yanımıza gelen öğrenciler yeterli muhasebe bilgisine sahip değil. Bana göre yeterli eğitimi almıyorlar. Ticaret lisesinde okuyanlar iki gün okula gidiyor, üç gün buraya staja geliyorlar. Meslek yüksekokulundan da staj için gelen öğrenciler var ama onlar da yeterli bilgiye sahip değil. Daha önceden yanımıza gelen öğrencilerin seviyesi daha iyiydi ancak son yıllarda gelen öğrencilerin seviyeleri maalesef hiç iç açıcı değil. Şimdiki öğrenciler çalışmıyor, yetişmiyor. Gelen öğrencilerin profili çok düşük. Şimdi şöyle bir başka bir durumda var. Stajyerlerin maaşlarını devlet vermekte, bu yüzden de bize ihtiyaçları yok. Eskiden gelirlerdi bize ne vereceksin derlerdi bizde ‘sen bir çalış, çalışmanı görelim ona göre belirleriz’ diyorduk. Ancak şimdi bu ücreti devlet verdiği için stajyerde iş yapmıyor. Bunun değişmesi lazım.

Ticaret lisesine eskiden öğrenciler sınavla girerlerdi. Belli seviyenin üstündekiler bu alanda yetiştirirdi. Şimdi sınav şartı kalkınca mesleğe gelen öğrencilerin de seviyesi düştü. Şimdi tekrardan buna benzer bir sistemin gelmesi lazım. Belli bir barajı aşamayan öğrenciler ticaret lisesine girememeli. Bir de her ile bir üniversite açma ile kalite artmış olmuyor. Çok fazla üniversitenin açılmış olması oradaki öğrenci kalitesinin de düşmesine sebep oluyor. Burada üniversitedeki hocalarında suçu var. Öğrenciler gerekli seviyeye gelememişlerse derslerden geçirmesinler”.

SMMM2'nin eğitim kuruluşlarından beklentileri ile ilgili açıklamaları şöyledir:

“Mali müşavir olmak istiyoruz, yeminli mali müşavir olmak istiyoruz, bu sınavlara hazırlanmak istiyoruz. Bize bazı eğitimler verilse akabinde sınavlarına da girsek hem biz faydalanmış oluruz hem de mesleğin kalitesi artmış olur. Bu görev üniversitelere verilebilir. Eğer bu sorumluluğu oda üstlenecekse bunun altyapısını da oluşturması gerekiyor. Geçmiş dönemde staja gelen öğrenci kalitesi daha iyiydi. Şu anda öğrenci sadece alacağı staj ücretine bakıyor. Onu da devlet veriyor zaten. Bilgi olarak da çok zayıflar. Belgeyi tanımaz, faturayı tanımaz, kayıt nedir bilmiyor özetle hiçbir şey bilmiyor. Öğrenmek için bir çabada sarf etmiyor. Sosyal ve matematiksel merak da yok, bilgide yok.

Meslek liselerinde eskiden bir baraj sistemi vardı belli seviyenin altındaki öğrenciler buralarda okuyamıyorlardı. Şimdi de aynı şeyin olması lazım. Bu üniversiteler içinde geçerli. Belli bir puanın altında kalanlar okumamalı. Özel okullar, üniversiteler ve açık öğretim üniversiteleri de kalitenin düşmesine sebep oluyor görüşümdedir. İşletmelerin en kritik noktaları muhasebe departmanı olmasına rağmen maalesef burada çalışan kişiler yeterli eğitime sahip olmadan bu bölümde çalışmaya başlıyorlar. Muhasebe mesleğine ve çalışanına gereken değer verilmediği için hiçbir şey bilmeyen kişiye de git muhasebe departmanında işe başla denebiliyor”.

SMMM3'ün açıklamaları şu şekildedir:

“Şu anda eğitim veren üniversitelerde kalite liselerden daha düşük. Üniversiteden mezun olarak gelen bir öğrenci daha yevmiye kaydını bilmiyor. Ben üniversite hocalarının da bu noktada yetersiz olduğunu düşünüyorum. Muhasebe sadece kayıt yapmak değildir. Mizan çıktığı zaman onu yorumlayabilmekte gereklidir. Nakit akışını, fon akışını bilmen gerekir. Bir mükellefin mizanına baktığında bir muhasebeci birçok şeyi görebilmeli ve yorumlayabilmeli.

Öncelikle hocaların yeterli olması lazım. Yani önce eğitmen yeterli olacak. Öğrenciler için barajlar olması gerekir. Ben iki dersten kaldığımda sınıftan kalıyordum. Okulda yeterlilik sınavı olması gerekiyor. Yılsonunda öğrenci sınava tabi tutulacak yetersiz öğrenci geçirilmeyecek. Öğrencinin tamamen muhasebeye hakim olması gerekiyor”.

Üniversiteye giriş sınavında bir baraj olması lazım. Bu barajın altında kalanlar meslek mensubu olabilecekleri bölümleri okuyamamaları gerekir. Şimdiki öğrenciler sadece diploma için okuyorlar.

Katılımcı SMMM4, şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Mesleğimize ara eleman bulmakta ciddi güçlük çekiyoruz. Bunun da en büyük etkenlerinden bir tanesi eğitim kurumlarımızın öğrencileri yeterince eğitmediği kanaatindeyim. Bunu şu şekilde ifade edebilirim. Üniversite mezunu -iktisadi idari bilimler fakültesi- arkadaşlar bize iş başvurusuna geliyorlar. Geldiklerinde maalesef hafif bir yoklama yaptığımızda Tek Düzen Hesap Planı'nı dahi bilmediklerini müşahade ediyoruz. Eğitim kurumlarımız özellikle üniversitelerimiz üçüncü, dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerimizi sahaya daha fazla sürmeliler. Bu da şu şekilde yapılabilir. Bize 23-24 yaşında bir genç geldiğinde bana katkısı olmuyor. Bir de bana staj maliyeti var. Ona da katlanmak istemiyorum. Devlet bu kişilerin en azından yol ve yemek masraflarını karşılayarak bize gönderirse işverenlerin mali yükleri de biraz hafiflemiş olur.

Bu kadar üniversiteye gerek yok. Nitelikli üniversiteler olmalı. Nitelikli mezunlar olmalı. Bu mezunlarda piyasada gerekli karşılığı görebilmeli. Şimdi milyonlarca üniversite mezunu var. İş bulamıyorlar. Hayat boyu öğrenme olmalı ben buna katılıyorum. Ama belli kriterleri olmalı ki çıktıkları da kaliteli olsun. Bugün birçok insan mezun oluyor. Sınavlarına giriyor, aile desteği ile bürosunu açıyor. Ve ayakta kalabilmek için bu kez rekabet şartlarını zorluyor. Hani bir deyim var ya “Ucuz etin tirdi olmaz diye” maalesef piyasayı da bozuyorlar”.

Katılımcı SMMM5 ise, şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Eğitim kurumları meslek mensuplarının mesleğe ilk adımı olarak oldukça önemlidir. Özellikle ticaret liselerinin geçmişteki yapıları, müfredatları bugünkü ticaret liseleri ile aralarında önemli fark var. Ticaret liseleri bu mesleğin yapısında önemli bir yer tutmaktadır.

Üniversite aşamasına geldiğimizde ise biliyorsunuz mali müşavirlik mesleği ile ilgili bir hukuk, bir mühendislik gibi bir bölüm yok. Ama işletme, iktisat, kamu yönetimi gibi çok geniş bir alan içerisinde yeterlilik kapsamında sınava giren arkadaşlar mesleği tercih ederlerse bu mesleğe girebilirler. Bizim bu konuda düşüncemiz şu: Diğer meslek gruplarında olduğu gibi bizim meslek içinde farklı bir format içerisinde eğitim müfredatının da tamamen muhasebe mesleğini kapsar bir şekilde yeniden ele alınarak bir fakülte haline dönüşmesi gerektiğidir. Bu açıdan da bir mali müşavirlik fakültesi şeklinde bir yapılanma olabilir. Bu olmuyorsa da en azından iktisadi idari bilimler fakültesi bünyesinde bir bölüm açılabilir. Bu bölümde bilgi teknolojileri ile beraber muhasebe mühendisliği, vergi tekniği gibi derslerle ders formatı klasik sistemden çıkarılarak yeni sistemin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde verilebilir.

Şu anda üniversiteye girenlerinde eğitim seviyelerinde bir düşüklük var. Ancak günümüzde eğitimcilerin ders verme yeterliliğine sahip olmadığını düşünüyorum. Bu da eğitim kalitesini ya da öğrencinin rol model alma yönünden öğrenciyi olumsuz etkilediğini düşünüyorum.

Bizim zamanımızda ticaret liseleri ve sanat okullarına –bunlar dört yıllıktı- sınav ile girilirdi. Düz liselere sınavsız girilirdi. Ama sanat lisesi çıkışlıların şöyle bir avantajı vardır. Bu liseyi bitiren Tekel, Sümerbank, şeker fabrikası gibi yerlerde hemen iş bulabilirdi. Dolayısı ile o zamanki meslek liseleri günümüzdeki gibi değildi. Bir katsayı problemi yüzünden ülkedeki bütün meslek liseleri amacı dışına çıktı. Yazık oldu bu okullara. Aslında bu katsayı problemi daha farklı şekilde çözülebilirdi. Şuanda biz bürolarımızda inanılmaz yardımcı eleman bulamıyoruz. Bu liselere yeniden eski işlevselliğinin kazandırılması gerekir”.

Genel olarak meslek mensuplarının eğitim kuruluşlarından beklentileri incelendiğinde; görüşmeye katılan bütün katılımcılar staj için gelen öğrencilerin yeterli muhasebe alan bilgisine sahip olmadığını belirtmişlerdir. Bu sorunun giderilmesi için eğitim kurumlarında aday meslek mensubu olunabilecek bölümler için puan barajının olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Katılımcı SMMM3 ve SMMM5 üniversitelerde eğitim veren hocaların gerekli niteliğe sahip olması gerektiğini, SMMM1 kendilerinden “usta öğretici belgesi” nin istenmemesini; SMMM5 üniversitelerde tamamen aday meslek mensubu yetiştirecek bölümlerin açılmasını, katılımcı SMMM2 ise meslek mensuplarının yeminli mali müşavirlik sınavına girişlerinde eğitim kurumlarının aktif rol almasını talep etmişlerdir.

3.2. Meslek mensuplarının yasa koyucudan beklentileri

Katılımcıların yasa koyucudan beklentilerine verilen cevaplarda katılımcı SMMM1'in görüşleri şu şekildedir:

"Sürekli af çıkmasından dolayı esnaf vergi borçlarını ödemiyor. Nasıl olsa af çıkar diyor. Borcunu ödeyen suçlu oluyor; yatırmayan ise mükâfat görüyor. Bence vergi affı çıkarılmaması lazım. Belki vergi borcunu ödeyene belli bir oranda vergi indirimi uygulanabilir. Mesela yasa ile deniyor ki matrahını arttır. Defterini incelemeyeyim. Neden defter incelenmiyor? İncelensin defter.

Çıkan kanunlar ile ilgili meslek mensuplarından görüş alınması gerekir. Görüş alınmadığı için çıkan kanunlarda da gerekli verim alınamamakta. Şuan aldığımız ücretler enflasyona göre düşük kalmakta. Bunun ile ilgilide bir düzenlemenin yapılması gerekir".

Katılımcı SMMM2'nin görüşleri şu şekildedir:

"Şu anda meslek liselerinden gelen stajyerlerin ücreti devlet tarafından verilmekte bunun bizim tarafımızdan verilmesi gerekiyor. Aksi takdirde öğrenci, işine gereken önemi göstermediği gibi bizim verdiğimiz görevleri de savsaklıyor.

Mükellef karşısında meslek mensubunun şuan hiçbir değeri yok. O, seni ne bir çalışanı ne de farklı bir meslek grubu olarak görüyor. Yani bir itibarımız yok. Parayı ben veriyorum ve istediğimi her şeyi yapmalısın gibi bir tavır sergiliyorlar. Bu durum mali müşavirlerin bağımsızlığını etkilediğinde devletin vergi toplamadaki başarısını da etkiliyor. Mükellefler benim ücretimi devlet kanalıyla ödesin. Nasıl ki kurum borçlarını geç ödediğinde bir faiz tahakkuk ediyorsa benim de ücretimi geç ödediğinde faiz tahakkuk etsin ki ben ücretimi zamanında alabileyim. Benim ücretimi yatırmadan beyannamesinin gidememesi lazım. Her şeyin elektronik ortama aktarılması gerekiyor.

Basit usule tabi kişilerin defterlerini kendi odaları tutuyor. Bu da bana göre büyük bir yanlış bizim yapmamız gereken işi odalar yapmış oluyor. Mesela minibüsçülerin bağlı bulunduğu oda var. Bütün minibüsçülerin defterlerini bu oda tutuyor.

Mali müşavirler için bir derecelendirme sisteminin gelmesi gerektiğini düşünüyorum. Birinci sınıf bir mali müşavir 20 defter tutuyorsa ikinci sınıf mali müşavir daha az defter tutması lazım. Belli kriterler konarak bu derecelendirme yapılabilir. Tabi bu kriterlerde objektif bir şekilde belirlenmeli.

Pandemi döneminde birçok sorunla karşılaştık aslında. Yasa koyucu bizi bilgilendirmeden birden yasayı değiştirerek bunu uygulayın diyebiliyor. Bunun uygulanabilmesi için mantıklı bir süre tanınması gerekiyor. Çıkarılan yasalar ile ilgili meslek mensuplarının görüşleri alınmıyor. Mesela bir müşteriye e-tebliğ gelmiş süresi içerisinde de cevap vermediği için 3.400 TL ceza çıkarmışlar. Bu tür durumlarda telefonla da bir bilgilendirilme yapılırsa bu tür durumlarda önüne geçilebileceğine inanıyorum.

Mali müşavirlerin KDV'si %18, biz hizmet yapıyoruz devlet adına vergi topluyoruz. Bu kadar yüksek vergi ödemememiz gerektiğini düşünüyorum.

Katılımcı SMMM3'ün görüşleri ise şu şekildedir:

"Hükümet her şeyi muhasebeciden bekliyor. En başta devlet biz serbest meslek makbuzumuzu kestiğimiz anda devlet bize kendisi ödeyecek. Mükellef ile biz muhatap olmayacağız. Bu çok önemli çünkü yapı denetimciler faturayı kesiyor, maliye ödüyor parasını.

Yasa koyucu bizim ücretleri mükelleften kendisi tahsil edecek. Ondan sonra bizim KDV oranlarımız çok yüksek %18. Bu oranı düşürecek. TÜRMOB'a da bir çeki düzen verilmesi gerekiyor. Yani böyle herkes para kazanacak diye onları mali müşavir yapmayacak. Mali müşavirden de bir sınır olması lazım. Muhasebecilik iş bulamayan herkesin sanki mesleği olmuş. Açık öğretilere de bir sınır getirilmesi gerekiyor. Oradan mezun olanların mali müşavir olmaması gerekiyor. Bir de mali müşavir olacakların hukuk bilmesi gerekiyor. Bilmiyorsa bu işi yapmasın. Aslında dersler bütün idari bilimler fakültelerinde aynı şekilde var. Ancak belirli üniversitelere giden öğrenci profili ile diğer üniversitelere giden öğrenciler bir değil. Bu yüzden derslerde istenen verim alınmıyor. Bu öğrenci kaynaklı da olabilir hoca kaynaklı da olabilir. Ancak sonuçta bazı üniversitelerde örneğin Boğaziçi'nde gelen öğrenci ile diğer Anadolu şehirlerinde gelen öğrenci nitelik olarak bir olmuyor".

Katılımcı SMMM4'ün görüşleri şöyledir:

"Biliyorsunuz meslek yaşamız 1989'da çıktı. Ancak henüz oturmuş değil. Mali müşavirde beklentiler çok daha yüksek. Mükelleflere aydınlatıcı bilgiyi sunmuyor kamu kurumları. Bugün devlet veya diğer

kuruluşlar mükelleften ne talep ederse doğrudan mali müşavirden talep edilmiş gibi oluyor. Bu da bizim hem iş gücümüzü hem de sorumluluğumuzu arttırıyor. Bugün mali müşavirlerimiz mükellef ile maliye bakanlığı arasında köprü vazifesi görüyor. Ancak mali müşavirler gerekli itibarı maalesef görmüyor. Bu da uygulayıcının hatasından kaynaklanıyor.

Bizi çok önemli bir görevi icra ediyoruz. Yapı denetim şirketlerinde olduğu gibi alacaklarımızın kamu garantisinde olması gerekiyor. Sorumluluğumuz çok fazla alacaklarımızın tahsilatında güçlük çekiyoruz. Vatandaşın beyannamesini vermezsen cezai müeyyidesi var. Biz mükellef ile müteselsilen sorumluyuz bu anlamda. Bu itibarla alacaklarımızın da devlet garantisinde olmasını bekliyoruz. Mükellef önce ücretini yatırsın maliyeye ondan sonra sistem açılsın ben beyannamesini verebileyim. Ücretimi de mükellef yerine maliyeden alayım. Böyle bir çözüm yöntemi uygulanabilir. Diğer türlü ben mükellef ile karşı karşıya geliyorum”.

Katılımcı SMMM5’in görüşleri ise şu şekildedir:

“Her türlü sorumluluk bize yükleniyor, bütün işlemler bizim üzerimizden geçiyor ama yetkilerimiz sınırlı. Şöyle bir örnek vereyim şimdi siz büronuzda hizmet verdiğiniz bir mükellefinizin düzenlemiş olduğu faturanın akıbetini bilmiyorsunuz. İşte nedir? Ne değildir? İçerik olarak doğru mudur? Ta ki o fatura size intikal ettiği zaman siz bu fatura hakkında bilgi sahibi oluyorsunuz. Ama yasa size öyle demiyor. Siz bu müşteri ile sözleşme yaptıysanız, bütün aşamada sizi sorumlu tutuyor. Ya işte bir alım faturası var. Müşteriniz bu alımı yapıyor. Fatura kendi adınıza düzenleniyor. Ama siz ne zaman haberdar oluyorsunuz belge size geldiği zaman. Dolayısı ile bunu sorgulama yetkiniz yok. En azından maliyenin belli sınırlar çerçevesinde mali müşavirlere bu belgeleri inceleme, sistemde sorgulama yetkisi verilmesi gerekiyor. Elektronik ortamda bu belgeleri mali müşavirler inceleyebilmeli. En azından kayıp dışı ekonominin önüne geçilmesi için çaba sarf edilmiş olacağını düşünüyorum.

Bazı meslek mensupları daha fazla defter tutabilmek için düşük ücretlere defter tutabilmektedirler. Bu konuda TÜRMOB’un da Maliye Bakanlığı ile çalışması var. Bunu engellemek için zamana dayalı bir ücretlendirme yapabilirsiniz. Fiziki olarak bir mali müşavirin kaç tane defter tutabilmesi ile ilgili bir sınır getirebilirsiniz.

Bir de en önemli konulardan bir tanesi özellikle vergi mevzuatı ve diğer mevzuatla ilgili yasa koyucunun sivil toplum kuruluşları, TÜRMOB gibi meslek odalarının görüşlerinin alınması ve bu görüşler göz önünde bulundurularak yasaların çikartılması.

Meslek mensuplarının toplumda gereken saygınlığı görmemesinin iki sebebi var. Birincisi devletin bakış açısıdır. Örneğin gelir vergisi beyannamesini mükellef isterse kendisi verebiliyor. Ancak devlet “Gelir Vergisi beyannameleri mali müşavir onayından geçmesi gerekir.” zorunluluğunu koarsa o zaman meslek mensubu yanlış beyannameye imza attığından dolayı sorumlu olacağı için devletinde vergi kaybı olmayacaktır. Böylelikle mükellef ile meslek mensubu defter ücreti pazarlığı yapmayacak, buda mesleğin saygınlığını düşürmeyecektir. İkinci sebebi ise meslek mensubu ile mükellef arasında uzun süreli iş ilişkisinden dolayı bir samimiyet oluşuyor. Samimiyet artınca, resmiyet kalkıyor. Böylece de saygınlık da kaybolabiliyor. Bunun için meslek mensupları müşterileri ile olan ilişkilerinde resmiyeti elde bırakmamaları gerekir.

Neredeyse iki yılda bir vergi affı ve yapılandırılmalar çıkmaktadır. Bu tür düzenlemeler meslek mensuplarının emeklerinin heba edilmesi anlamına gelmektedir. Bu tür düzenlemelerin mümkün olduğu kadar yapılmaması, meslek mensuplarının emeğine saygı duyulmasını ve emeklerinin karşılığını almalarını istiyoruz”.

Meslek mensuplarının yasa koyucudan beklentilerine verilen cevaplarda katılımcılar; SMMM1 ve SMMM5 vergi aflarının çıkarılmamasını ve mesleğin alanı ile ilgili kanuni düzenlemelerde meslek odalarının da görüşünün alınmasını, SMMM4 ve SMMM5 meslek mensuplarının gerekli itibarı kazanmalarının sağlanmasını, SMMM2 ve SMMM3 meslek mensuplarının ücretleri üzerinden alınan KDV’nin düşürülmesi gerektiğini, bütün katılımcılar ücretleri ile ilgili düzenleme yapılmasını, ücretlerin tahsilinde yaşanan sorunların giderilmesini, SMMM2 Basit usule tabi kişilerin defterlerinin de meslek mensupları tarafından tutulmasını, SMMM5 yetkilerinin arttırılmasını talep etmişleridir.

3.3. Meslek mensuplarının meslek kuruluşlarından beklentileri

Görüşmelere katılan meslek mensupları meslek kuruluşları olan TÜRMOB ve odalarından beklentileri ile ilgili görüşlerini paylaşmışlardır. Bu konuda katılımcı SMMM1’in görüşleri şöyledir:

"TÜRMOB'dan beklentilerimiz çok fazla. Mesela ücretler, nasıl ki beyannameye bir sütun açılabilirse bizim için de beyannameye bir sütun açılmalı. Odanın rekabet kurulu var. Düşük ücrete çalışanları tespit edip yaptırımlar uygulamalı. Oda mesleğe kalifiye eleman yetişmesi için eğitimler verebilir. Başka meslekler de var mesela. Eczanede belli bir süre çalışanlar eczacı kalfası olarak bildiriliyor. Bunun gibi muhasebe bürosunda çalışanlara da muhasebeci kalfası gibi unvanlar verilebilir".

Katılımcı SMMM2'nin görüşleri şu şekildedir:

"Bu meslek mensuplarına da bir kota konması gerektiğini düşünüyorum. Ülkenin, bölgenin, şehrin hatta ilçenin meslek mensubu ihtiyacı belirlenerek yıllık alınabilecek meslek mensubu sayısı belirlenmeli.

Odamızın bir sandığının olması gerekir. Dayanışma sandığı gibi küçük tutarlarda meslek mensupları buralardan faizsiz kredi çekebilmeli, ihtiyaçlarını karşılayabilmeli.

Biz yaptığımız işten dolayı yıpranan bir meslek grubuyuz. Çalışma saatlerimiz belli değil, zihinsel olarak da çok çalışıyoruz. Sürekli zihnimiz meşgul. Yaptığımız her işlemin cezai sorumluluğu var. Devletin bizim meslek için bir yıpranma payı vermesi gerektiğini düşünüyorum. Daha erken prim günü ile emekli olabilmeliyim.

Odaların defter tutma işini tamamen elinde bulundurması gerekiyor. Oda defterleri meslek mensuplarına dağıtacak. Mükellef ile meslek mensubu ücret için karşı karşıya gelmeyecek ve meslek mensuplarına bu sayede mükellef çalışanı gibi davranamayacak.

Yeni çıkan yasaların uygulaması oda tarafından yapılmalı. Bazen muhasebe uygulamalarında da yetersiz kalabiliyoruz. Sürekli aynı işlemleri yapıyoruz değişik bir uygulama ile karşılaştığımızda bu kez bocalıyoruz. Bu yüzden ben odanın sürekli eğitim faaliyetlerinin olması gerektiğini düşünüyorum".

Katılımcı SMMM3'ün görüşleri şöyledir:

"Disiplin suçu işleyen bir meslektaşımız var ise yasa, mevzuat ne diyorsa onu uygulamaları gerekir. Gerekirse meslekten men edeceksin. Meslek mensuplarının haklarını TÜRMOB ve odanın koruması lazım. Eczacılar odası ya da barolar birliği kadar bizimkisi etkili değil. Mesela mükellef bir naylon fatura kestiğinde bizim karşı inceleme şansımız yok. Ancak müfettişler bu durumu tespit ettiğinde bizi de sorumlu tutabiliyor. Derki 'muhasebeci bilerek işlemiştir'. Bizde ancak yargı yolu ile bu sorumluluktan kurtulabiliyoruz. Bunların düzeltilmesi için TÜRMOB'un da odanın da eğitim yapması gerekir.

Meslektaşlarımızın seviyesi çok düşük. Eğitim, sosyal ve bilgi olarak da çok düşük bunlar eğitimle düzeltilebilir.

Belgesiz olarak çalışanlarda var. Bular herkes tarafından bilinmesine rağmen herhangi bir işlem yapılmıyor. TÜRMOB'un bunları denetlemesi gerekiyor. Kaçak çalışanların tespit edilerek savcılığa verilmeli. Oda kontrollere çıkacak. Denetimler yapacak belgesiz çalışanları tespit ederek gerekli işlemleri başlatacak".

Katılımcı SMMM4'ün görüşleri şöyledir:

"TÜRMOB'un iyi çalıştığı ve beklentilerimizi de karşıladığı kanaatindeyim. Odamız da gayet iyi çalışıyor. Meslek içi eğitimlerin biraz daha artırılması gerektiği kanaatindeyim. Personel eğitimine de artık odaların destek vermesi gerekiyor. Personel dediğimiz mali müşavirin yanında çalışanlardır.

Mali müşavirlik ruhsatını alan kişi çıkan kanunları, yönetmelikleri, tebliğleri yorumlayacak kapasiteye sahip demektir. Yeni çıkan kanunların uygulanması noktasında belki TÜRMOB ve oda eğitimler verebilir, örnekleri arttırabilir. Bunları aslında yapıyorlar ama belki biraz daha sayısını arttırabilirler.

Her şey muhasebeciden bekleniyor. Televizyonda cumhurbaşkanı bir açıklama yapıyor beş dakika sonra telefonlarımız susmuyor. İlgisiz de ilgisiz de bizi arıyor bu anlamda iş yükümüz çok fazla artıyor. Son yıllarda iş gücümüz sürekli artarken ücretlerimiz aynı oranda artmıyor maalesef.

Kamuoyunda yeterince yer almadığımız kanaatindeyim. Bunun sebebi de aslında meslek yasamız daha yeni. Otuz yıllık bir mazimiz var. Sosyal olarak örgütlenmekte noksanlıklarımız var. Ancak TÜRMOB ve odalarımızın gayreti ile sosyal bir güç haline geleceğimizi düşünüyorum".

Katılımcı SMMM5'in görüşleri ise şu şekildedir:

"Bizim beklentilerimiz şunlardır. Özellikle yasal düzenlemelerde, ülkenin genel sorunlarında biraz daha sesimizi yükseltmeyi bekliyorum. Genel merkezimizin sesini biraz daha yükseltmesi bizim için önemlidir.

Bunun dışında ben hem TÜRMOB'u hem de odamızı başarılı buluyorum. Hükümet, vergi ile ilgili bir açıklama yapıyor. İşin asıl muhatabı olarak TSO ve TOBB'dan ses çıkmıyor. Ancak sen burada TÜRMOB ve oda olarak ses çıkartırsan suçlu sen oluyorsun. Sivil toplum kuruluşları siyasallaşmaktan vazgeçmeleri gerekir”.

Meslek mensuplarının TÜRMOB ve odalarından beklentileri; SMMM1, SMMM2 ve SMMM4 ücretlerinin iyileştirilmesi ve toplanmasında odaların aktif rol oynaması, SMMM1, SMMM2, SMMM4 odanın kalifiye eleman yetiştirilmesi için eğitim vermesi gerektiği, SMMM1 muhasebe bürosunda çalışan yardımcı elemanlara da unvanlar verilmesini, SMMM2 meslek mensubu sayısına bir sınırlama getirilmesi, odanın bir yardımlaşma sandığının olması, meslek mensuplarına devletten yıpranma payı olarak erken emekli olabilmelerinin sağlanması, SMMM3 disiplin suçu işleyen meslek mensuplarına gerekli yaptırımların yapılması, SMMM5 sivil toplum kuruluşlarının siyasallaşmaması, yasal düzenlemelerde TÜRMOB ve meslek odalarının seslerini duyurması gerektiğini ifade etmişlerdir.

3.4. Meslek mensuplarının meslektaşlarından beklentileri

Muhasebe meslek mensuplarının meslektaşlarından beklentileri olarak katılımcı SMMM1'in görüşleri şöyledir:

“Meslektaşlarımız ile ilgili en büyük problemimiz ücretler noktasında. Düşük ücretle çalışan meslektaşlarımız var. Bu durum mesleğe de zarar veriyor. Mükellefler kendi arasında konuşuyor. ‘İşte sen muhasebeciye ne kadar ödüyorsun?, Şu kadar ödüyorum diyor. Ya niye fazla ödüyorsun bizim muhasebeci daha düşük ücrete defterimizi tutuyor’ diyor. Bazen yeni mesleğe başlayanlar da defter alabilmek için diğer meslektaşları karalayabiliyorlar. Belki defter tutmaya bir kota gelse bir çözüm olabilir. Şu anda 300- 400 defteri olan var. Diğer taraftan iki defter tutan var. Bir de meslek mensubu olanlar hemen kendi işyerlerini açmaya çalışıyorlar. Buda düşük ücretle defter tutulmasına sebep oluyor. Biraz daha sabır, sebat etmelidir. Meslekte yeterli tecrübeye sahip olmadan iş yeri açılmasını doğru bulmuyorum”.

Katılımcı SMMM2'in görüşleri şöyledir:

“Meslektaşlarımızla en fazla rekabette problemlerle karşılaşılıyor. Daha fazla ücret, mükellef alma hırsı meslektaşlarımızla bizi karşı karşıya getiriyor. Bizim mükelleflerimiz bir bakıyoruz sudan sebeplerle defterlerini istiyor. Sonradan anlıyoruz ki daha düşük ücretle defterlerini tutacak bir meslek mensubu bulmuş. Bunu da genelde ya yaşı ilerlemiş meslek mensupları yapıyor ya da yeni başlayanlar yapıyor. Şöyle bir durum da var. Mesela adamın çok sayıda defteri var. Şirket defterleri var. Büyük şirketlerin defterlerini tutuyorlar, onların sahipleri ile oturup kalkıyorlar. Bunların onlara itibar kazandırdığını düşünerek defterleri az olan meslek mensuplarına karşı büyüklük taslayabiliyorlar. Sanki defter sayısının fazla olması onlara bir üstünlük katıyor. Diğer meslek mensuplarını küçük gördüklerini düşünüyorum. Bu durumun da ortadan kalkması lazım öncelikle bizim meslektaşlarımızın bize saygı göstermesi gerekir ki diğer insanlar ve mükelleflerde saygı gösterebilir. Yoksa dışardan birilerinin bir şey yapmasına gerek yok biz bir birimizi itibarsızlaştırıyoruz”.

Katılımcı SMMM3'ün görüşleri şöyledir:

“Genellikle daha fazla defter tutabilmek için fiyat düşürerek başka meslektaşların defterlerini alma gibi çabalar var. Bu mesleğe yakışmayan mesleğin değerini de düşüren bir durum bunlara son verilmesi gerekiyor. Bunun için denetimler sıklaştırılacak. Disiplin uygulamasının aktif şekilde kullanılması gerekiyor. Genellikle yeni başlayanlar defterleri olmadığı için fiyat düşürerek defter elde etmeye çalışıyor. Bu tür insanlara ya ceza kesilmiyor ceza kesilse de ben cezaların yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Meslektaşlarımız hükümetin çıkarmış olduğu yasalara yorumlayabilme becerisine sahip olması gerekir. Onun için ayrıca bir eğitime gerek olduğunu düşünmüyorum. Sen mali müşavirsen bunu yorumlayabilecek donanıma da sahip olman gerekir. Önce yasa çıkar sonra tebliğ yayınlanır. Zaten örnek de veriyor. Bunu böyle yaparsın bunu böyle yaparsın da diyor. Sen okuyacaksın. Vergi usul kanunu bilmesen, yasayı bilmesen, yorum yapamazsan sorun yaşarsın tabii”.

Katılımcı SMMM4'ün görüşleri şöyledir:

Genel olarak meslektaşlarımız ile bir araya gelemiyoruz. Bu yönde bir eksikliğimiz var. Bunun için de odaların biraz daha sosyal faaliyetleri artırması gerektiği kanaatindeyim. Bu sorunun temel nedeni de meslektaşlarımızın iş yoğunluğu olduğunu düşünüyorum. Arkadaşlarımız bir birlerine vakit ayıramıyorlar. Vakit ayırmak istesek de çok bir araya gelebileceğimiz sosyal ortamlar yok. TÜRMOB ve odamızdan beklentimiz öncelikle sosyal tesislerimizin olması için çaba sarf etmelerini bekliyoruz.

Katılımcı SMMM5'in görüşleri ise şu şekildedir:

"Bizde en büyük sorun haksız rekabet ve tahsilat sorunu var. Haksız rekabetin önlenmesi için mesleğe girişin biraz daha zorlaştırılması gerekir. Zorlaştırılması derken eğitim seviyesi daha yüksek kişilerin bu mesleği yapması, büro ve kalite standartlarının artırılması gerekir. Bazı meslektaşlarımız meslek ücretlerinin maliye tarafından ödenmesini istiyor. Ben şahsen ona karşıyım. Biz yaptığımız iş gereği hizmet kalitesine göre ücretimizi tespit ediyoruz. Biraz haksız rekabetin birinci nedeni meslek mensubunun kendisidir. Meslek mensubu eğer ilkeli bir duruş gösterirse böyle bir durum yaşanmayacaktır. Malatya'da mükellef sayısı belli, meslek mensubu sayısı belli. Herkes aynı tavrı koyduğunda bu havuz içerisinde mükellefin dışarıya gitme şansı yoktur. Siz mesleğinizi kaliteli ve düzgün yaptığınız sürece kimse sizle ücret pazarlığı yapmaz".

Meslek mensuplarının meslektaşlarından beklentilerine bakıldığında; SMMM1, SMMM2, SMMM3 ve SMMM5 düşük ücrete defter tutulmamasını, SMMM1 yeterli tecrübeye sahip olunduktan sonra büro açılmasını, SMMM2 defter sayısı fazla olan meslek mensuplarının az olanları itibarsızlaştırmaya çalışmamlarını, SMMM3 meslek mensuplarının yeterli hukuki bilgiye sahip olmalarını, SMMM4 meslektaşları ile daha fazla bir araya gelmelerini, SMMM5 meslek mensuplarının ilkeli davranmasını belirtmişlerdir.

3.5. Meslek mensuplarının mükelleflerden beklentileri

Katılımcılar mükelleften beklentileri sorusunu cevaplarken SMMM1'in görüşleri şu şekildedir:

Mükellefler muhasebecilerini katip olarak görüyor. Muhasebeci her şeyi yapar. Elektrik faturalarını, su faturalarını öder diğer angarya işleri hep muhasebeci yapar gözüyle bakıyorlar. Mesleği ayağa düşürdüler. Buna sebep olanda yine meslektaşlar tabi. Başka muhasebecilerden bunları gören mükellefler aynısını kendileri de bekliyor. Mükellefler işimizin dışında bize iş yüklüyorlar. Büyük kısmı bizlere gereken değeri göstermiyorlar. İş yeri ile ilgili evrakları zamanında bizlere iletmiyorlar. Biz gidip getirmek zorunda kalıyoruz. İstanbul'da mesela muhasebeci gün vermiş o tarihe kadar gelmezse evrakını işlemiyor. Bizde ama durum öyle değil biz takip etmek zorunda kalıyoruz.

Katılımcı SMMM2'nin görüşleri şöyledir;

"Mükellefler bizleri çalışanları gibi görüyor. Özel işlerini de bize yaptırmaya çalışıyorlar ve yaptırıyorlar da. Sen yapmazsan defterini alıyor, bir başka meslek mensubuna veriyor. Çoğu meslekte pazarlık sözü konusu değilken bize gelen mükellefler sizin ücretiniz ne kadar diye soruyor. Daha sonra da biz ne kadar ödeyeceğiz diye bizimle pazarlık yapmaya çalışıyor.

Mükellefin şahsi işlerini SSK'sını, vergisini meslek mensubu ödemeyecek. Bazen bu ödemeleri de cüzi ücretler karşılığında yapan meslektaşlarımız duyuyoruz. Bunlar da mesleğin itibarsızlaşmasına neden oluyor.

Biz gerçekten vergiyi tam olarak hesaplasak bir tane mükellef bulamayız. Vergiyi daha düşük kim çıkartıyorsa mükellefler onlarda toplanır. Adil ve ödenebilir bir vergi sistemi olması gerekir".

Katılımcı SMMM3,'nin görüşleri şöyledir:

"Mükellefler kendi özel işlerini de bizlere yaptırmaya çalışıyor. Mesela avukata gideceğine o işleri de bizlere yaptırmaya çalışıyor. Aidatlarını zamanında ödemelerini bekliyoruz. Biz ücretlerimizi zor topluyoruz ya da toplayamıyoruz."

Katılımcı SMMM4'ün görüşleri şu şekildedir:

Birincisi tahsilatta güçlük çekiyoruz. İkincisi de mükelleflerimizde şöyle bir algı var muhasebeci her şeyi bilir. İş ile ilgili olsun olmasın mutlaka arıyorlar. Mesela adam kredi çekecektir kredi alamamıştır, bize gelir. Çocuğu ile ilgili okulda bir şey vardır, bize getirirler. Aklınıza ne gelirse, bir yerde biri ile bir sözleşme yapacaktır, bir araç kirasıdır, ev kirasıdır mutlaka bize gelir. Karşılığında ne çıkarsa 'Hele bir muhasebeci mi arıyayım' diyor. Veya başkalarının sorunlarını bile çözmemiz için bizi arıyorlar. Şikâyet denebilir mi bu duruma tam olarak bilemiyorum.

Bir başka husus da mükelleflerimiz maalesef bilgilerini bizden gizliyorlar. Belgeler geç geliyor. Banka hesap ekstresini isteriz. Göndermezler, şirket kredi kullanmıştır. Bunu kayıtlara almamız gerekiyor. İşte o kredi ekstresini bize vermez. Ne zaman bize verir. Bankaya gider. Bankacı bizden aldığı mali tabloyla findeksine bakar ve uyumsuzluğu görünce mükellefimizi uyarır ondan sonra bize gelir, yarım yamalak bilgi verir. Son olarak mükelleflerimizde gerekli itibarı göremiyoruz.

Katılımcı SMMM5'in görüşleri ise şu şekildedir:

Ülkemizde vergi mükellefi olmanın bir çerçevesi yok. Herkes ticaret yapıyor, herkes vergi mükellefi olabiliyor. Yaptığı iş ile ilgili, vergi kanunları ile ilgili, ticaret kanunları ile ilgili bilgi sahibi olması gerekiyor. Dolayısı ile bu konuda da bir düzenleme yapılması gerekiyor. Herkes kafasına göre "İşte bugün param var oto galeri açayım, yârin param var müteahhitlik yapayım..." bu olmamalı. Birisi, benim param var. Dış hastanesi açayım, hasta tedavi edeyim, diyebiliyor mu? Diyemiyor. Bunlar, özellik isteyen işlerdir. Mükellefinde bilinçli olması gerekir. Mükellef her şeyden önce şunu bilecek ben bir işe girdiğim zaman "Devlete vergi borcum olacaktır, paramı kazanacağım, devlete de vergimi doğru bir şekilde hesaplayıp ödeyeceğim" bilincinde olması gerekir. Tam tersi bir düşüncede olursa hiçbir mali müşavirle çalışması mümkün değil. Mükellef ile meslek mensubu arasındaki sorunların temel kaynağı bilinçli mükelleflerin olmamasıdır.

Meslek mensuplarının mükelleflerden beklentilerine bakıldığında; SMMM1, SMMM2, SMMM3 ve SMMM4 mükelleflerin meslek mensuplarını çalışanları gibi görmemelerini, SMMM1 evrakların zamanında verilmesini, SMMM2 meslek ücretlerinde pazarlık etmemelerini, SMMM3 mükelleflerin ücretlerini zamanında ödemelerini, SMMM4 mali işlemleri ile ilgili bilgileri kendilerinden gizlememelerini ve meslek mensuplarına gerekli itibarı göstermelerini, SMMM5 mükelleflerin bilgi sahibi olmadıkları işlere girmemesini ve sorumluluklarını yerine getirmelerini ifade etmişlerdir.

4. Değerlendirme

Çalışmada Malatya ilinde bulunan beş serbest muhasebeci mali müşavir ile yüz yüze görüşmeler yapılarak meslek mensuplarının sorunları ve bu sorunlarının çözümü için beklentileri araştırılmıştır. Araştırma sorularını cevaplandırarak meslek mensuplarının sorunlarının çözümü için beklentileri aşağıda özetlenmiştir. Beklentiler literatür taramamızdaki çalışmalarla karşılaştırılarak aynı sonuçlar belirtilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim kuruluşlarından beklentileri şu şekilde sıralanabilir:

- Ticaret lisesi stajyerlerinin staj ücretlerinin devlet tarafından karşılanmaması,
- Staja gelen öğrencilerin bilgi seviyelerinin düşük olduğu, öğrencilere staja başlamadan önce yeterli eğitimin verilmesi beklentisi Arslan ve Aydemir'in (2021) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Aday meslek mensuplarının staj döneminde alacakları ücret için devlet desteği verilmesi,
- Meslek mensuplarından "usta öğretici belgesi" istenmemesi,
- Okullarda bilgi düzeyi yetersiz öğrencilerin mezun edilmemesi,
- Ticaret liselerine ve üniversiteler de ilgili bölümlere girişlerde belirli bir puan barajının gerekliliği,
- Ticaret liselerinin eski işlevselliğinin tekrar kazandırılması,
- Meslek mensuplarının kariyer ilerlemesinde üniversitelerle işbirliği yapılması,
- Mesleği seçecek üniversite öğrencilerine mezuniyetten önce yeterlilik sınavı getirilmesi,
- Üniversitedeki muhasebe hocalarının yeterli bilgiye sahip olması,
- Üniversitelerin sayısından ziyade nitelikli öğrenci yetiştirecek üniversitelerin olması,
- Lisans öğrencilerinin ikinci sınıftan sonra daha fazla uygulama içerisinde olacakları şekilde müfredatın yenilenmesi,
- Üniversitelerde tamamen meslek mensubu yetiştirmek için bölüm açılması, şeklindedir.

Literatür ile karşılaştırıldığında çalışmadaki bulgular bir madde hariç farklılık göstermektedir. Bu durumun sebebi nitel bir çalışma yapılmasından dolayı katılımcıların kendi görüşlerini ifade etmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Meslek mensuplarının yasa koyucudan beklentileri:

- Vergi aflarının sürekli çıkartılmaması,
- Çıkartılacak kanunlar da meslek mensuplarının görüşlerinin alınması,
- Meslek ücretlerinin iyileştirilmesi,
- Ticaret lisesinde staj için gelen stajyer öğrencilerin ücretlerinin yasal olarak kendileri tarafından verilmesi,

- Basit usule tabi olanların defterlerini odalarının değil kendilerinin tutması için yasal düzenleme yapılması,
- Yasaların daha katılımcı bir yönetim süreci işletilerek çıkartılması,
- Meslek mensuplarının ücretleri üzerinde kesilen KDV'nin düşürülmesi,
- Meslek mensubu ücretlerinin, devlet tarafından mükelleflerden tahsil edilerek meslek mensuplarına ödenmesi,
- Meslek mensubu sayılarına bir sınır getirilmesi beklentisi, Aydemir'in (2015) çalışmasının sonuçları ile örtüşmektedir.
- Düşük ücretle defter tutulmasının engellenmesi beklentisi, Deran & Beller (2017), Şendurur & Çelik (2020), Bişgin, Ünlüer & Üyümez (2020) ve Arslan & Aydemir'in (2021) çalışma sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir.
- Meslek mensuplarının gerekli, itibarı görmesi için düzenlemelerin yapılması beklentisi, Tuğay & Tekşen'ün (2014) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Meslek mensuplarının tutacakları defter sayıları ile ilgili adil bir dağıtım için yasal bir düzenlemenin yapılması, şeklindedir.

Çalışmadaki bulgular literatür ile karşılaştırıldığında iki maddenin örtüştüğü, diğer maddelerin farklılık gösterdiği görülmektedir.

Meslek mensuplarının meslek kuruluşlarından beklentileri:

- Ücretleri ile ilgili düzenleme yapılması,
- Düşük ücrete defter tutanlara gerekli yaptırımların uygulanması beklentisi; Tuğay & Tekşen (2014), Aydemir (2015), Şendurur & Çelik (2020) ve Arslan & Aydemir'in (2021) çalışmalarının sonuçları ile örtüşmektedir.
- Kalifiye eleman yetiştirilmesi için gerekli eğitimlerin verilmesi beklentisi; Özulucan, Bengü, & Özdemir (2010) ve Arslan & Aydemir'in (2021) çalışmalarının sonuçları ile örtüşmektedir.
- Muhasebe bürosunda çalışan elemanlara unvanlar verilmesi,
- Meslek mensubu sayısına sınırlama getirilmesi beklentisi, Aydemir'in (2015) çalışma sonuçları ile örtüşmektedir.
- Odanın yardımlaşma sandığının olması,
- Devletten yıpranma payı olarak erken emekli olunabilmenin sağlanması,
- Ücretlerinin odalar tarafından tahsil edilerek kendilerine ödenmesi,
- Odanın hem sosyal hem de eğitim faaliyetlerini arttırması beklentisi, Tuğay & Tekşen'in (2014) çalışması ile örtüşmektedir.
- Meslek mensuplarının sorumluluklarının yeniden belirlenmesi beklentisi, Tuğay & Tekşen'in (2014) çalışması ile örtüşmektedir.
- Denetimlerin arttırılarak belgesiz çalışanlara gerekli yaptırımların uygulanması,
- Yeni çıkan kanunların yorumlanması bakımından eğitimler verilmesi,
- Sivil toplum kuruluşlarından biri olan odaların ve TÜRMOB'un siyasallaşmaması ve seslerini duyurması gerektiği, şeklindedir.

Literatür ile karşılaştırıldığında çalışmadaki bulgular, beş maddenin önceki çalışmalarla örtüştüğünü diğer maddelerin farklı olduğunu göstermektedir.

Meslek mensuplarının meslektaşlarından beklentileri:

- Ücret tarifelerinin altında defter tutmamaları beklentileri, Şendurur & Çelik'in (2020) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Daha fazla defter tutmak için meslektaşlarını karalamamaları,
- Meslekte yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadan büro açmamaları,
- Defter sayısı fazla olan meslek mensuplarının bunu bir üstünlük aracı olarak diğer meslek mensuplarına karşı kullanarak onları itibarsızlaştırmaya çalışmamaları,
- Meslek mensuplarının yasaları yorumlayabilecek bir seviyeye sahip olması için gerekli eğitimi almaları beklentisi, Tuğay & Tekşen'in (2014) çalışmaları ile örtüşmektedir.

- Meslek mensuplarının zaman zaman bir araya gelmeleri gerektiği,
- Meslek mensuplarının ilkeli davranarak haksız rekabet etmemeleri, Ede & Karahan'ın (2020) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Meslek mensuplarının müşterileri ile fazla samimi olmamaları,
- Meslek mensuplarının kişilikli olmaları, şeklindedir.

Çalışmadaki bulgular literatür ile karşılaştırıldığında iki madde benzer, diğer maddeler farklılık göstermektedir.

Meslek mensuplarının mükelleflerden beklentileri:

- Mükelleflerin meslek mensuplarını çalışanları olarak görmemeleri,
- Meslek mensuplarına gerekli değeri vermeleri, Deran & Beller'in (2017) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Ücretlerle ilgili meslek mensupları ile pazarlık yapmamaları,
- Kendi özel işlerini meslek mensuplarına yaptırmamaları, Ede & Karahan'ın (2020) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Ücretlerini zamanında yatırmaları; Aydemir (2015), Deran & Beller (2017), Özulucan, Bengü & Özdemir'in (2010), Şendurur & Çelik (2020), Arslan & Aydemir (2021) ve Tuğay & Tekşen'in (2014) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Meslek mensubunu ilgilendirmeyen konuların meslek mensubuna sorulmaması,
- Mükellefin mali işlemleri ile ilgili bilgileri meslek mensubundan gizlememesi, Deran & Beller (2017) ve Özulucan, Bengü & Özdemir'in (2010) çalışmaları ile örtüşmektedir.
- Mükelleflerin bilgi sahibi olmadıkları işlere girmemeleri; bilinçli hareket etmeleri, şeklindedir.

Çalışmadaki bulgular literatür ile karşılaştırıldığında dört maddenin örtüştüğünü, dört maddenin farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Sonuç

Çalışmada meslek mensuplarının eğitim kuruluşlarından, yasa koyucudan, meslek kuruluşlarından, meslektaşlarından ve mükelleflerden beklentilerini literatürde yer alan araştırmalar ile karşılaştırdığımızda genel olarak ortak sorunların yıllar geçmesine rağmen çözülmediği ve beklentilerine cevap alınmadığını görülmektedir. Katılımcılar aynı beklentileri bazen yasa koyucudan bazen meslek odasından istemişlerdir. Bu durum sorunların çözümünde her iki kesiminde etkili olduğunu göstermektedir.

Eğitim kuruluşları muhasebe meslek mensubunun öğrenim gördüğü bölümlere öğrenci alırken; belirli bir taban puanın uygulaması, eğitim sürecinde asgari temel bilgilerin öğrenilmeden adayların mezun edilmemesi, lisans öğrenimi görenlerin daha fazla uygulama dersleri görmesi ve sahada çalışmaları mesleğin geleceği için olumlu adımlar olacaktır. Üniversitelerde meslek mensubu yetiştirilecek ayrı bir bölümün açılması mesleğe katkı sağlayabilir. Yasa koyucu, vergi kanunlarını çıkarırken meslek odalarının görüşlerini alması mesleğin itibarını artırmanın yanında uygulamada yaşanacak sorunları da azaltacaktır. Özellikle var olan meslek mensuplarının ücretlerinin yetersizliği ve mükellefler tarafından zamanında ödenmemesi ya da hiç ödenmemesi sorununun, yasa koyucu ve meslek kuruluşları tarafından çözülmesi mükelleflerin mesleğe olan bağlılıklarını artıracaktır. Meslek mensuplarının yoğun çalışma tempolarının karşılığı olarak yıpranma payı almaları mesleğe olan ilginin artmasına katkı sağlayabilecektir. Meslek mensuplarının, asgari ücret tarifesi altında defter tutmaması hem mesleğin itibarını koruyacak hem de gelir kaybını önleyecektir. Mükelleflerin, sorumluluklarını yerine getirerek meslek mensuplarının ücretlerini tam ve zamanında ödemesi, evraklarını zamanında teslim etmeleri aldıkları hizmet kalitesini arttıracaktır.

Kaynakça

- Arslan, R., & Aydemir, İ. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı, Beklentileri, Sorunları Ve Çözüm Önerileri Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bir Araştırma. *Dicle Akademi Dergisi*, 1(2), 98-124.
- Aspers, P., & Corte, U. (2019). What is qualitative in qualitative research. *Qualitative sociology*, 42, 139-160.
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar ve beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 71-84.

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bişgin, A. , Ünlüer, S. & Üyümez, M. E. (2020). Muhasebe Meslek Mensupları ile Mükelleflerin Beklentileri ve Sorunları: Nitel Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15 (2) , 625-648. DOI: 10.17153/oguiibf.511802
- Deran, A. & Beller, B. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Bağlı Buldukları Meslek Odasından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 16 (50) , 37-56 .
- Ede, Y. & Karahan, M. (2020). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar Ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması. *İzmir Ymmo Dergisi*, 2 (2), 115-128.
- Güvemli, O. (2011). Türkiye'de Muhasebe Meslek Örgütünün Kuruluşu ve Gelişmesi, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (1), 129-145.
- Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28 (4), 265-284.
- Merriam, S. B. (2002). Introduction to qualitative research. *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*, 1(1), 1-17.
- Özulucan, A., Bengü, H., & Özdemir, F.S. (2010). Muhasebe Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları, Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ve Meslek Odalarından Beklentilerinin Unvanları Ve Mesleki Deneyim Süreleri Yönüyle İncelenmesi: Türkiye Genelinde Bir Araştırma. *Muhasebe Ve Denetime Bakış* , (31), 41-64.
- Patton, M. Q. (2005). Qualitative research. *Encyclopedia of statistics in behavioral science*.
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu (1989). *T.C. Resmi Gazete*, 13.06.1989 tarih ve 20194 Sayılı RG, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20194.pdf>
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu (2018). *Türmob*, https://www.turmobil.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/3568%20SAYILI%20YASA/3568Say%C4%B1liYasa_14_11_2018.pdf
- Şendurur, U. & Çelik, Y. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştığı Sorunlar Ve Beklentileri: Muş Ve Ağrı İlleri Örneği . *Journal Of Accounting And Taxation Studies* , 13 (1) , 25-50. Doi: 10.29067/Muvu.
- Şimşek, H. (2009). Methodical problem in the researches of educational history. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 42(1), 33-52.
- Tuğay, O., & Tekşen, Ö. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları: Burdur İlinde Bir Araştırma. *Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences*, 19(1).
- Yükçü, S. (2016). "Yeni TTK Uyumlu, TMS ve UFRS Örneklili Genel Muhasebe." *İzmir: Altın Nokta Yayınevi* (2014).

Extended Abstract

Aim and Scope

Many studies have been carried out in different years regarding the problems of accountants. Each period may have differences as well as similarities within itself. The differences may be due to the unique circumstances of that period. The same problems can be evaluated in a way that no regulation has been made in this regard despite the passage of time. Looking at past data is important for future plans. For this reason, it is hoped that the study will be useful in determining whether the problems identified in the past years still continue. Eliminating the problems of professional accountants will increase the attractiveness of the profession and also, will contribute to the full and correct calculation of the taxes collected by the state on taxpayers.

In this study, for the problems of independent accountant financial advisors who are professionally performing the accounting profession and for the solution of these problems; expectations from educational institutions, legislators, their own professional organizations, colleagues and taxpayers were investigated.

Methods

In the study, qualitative research method and case study, which is one of the qualitative research designs, were used. Qualitative research is a research that enables the perceptions and events to be revealed in the natural environment with

data collection methods such as observation, interview, and document analysis (Şimşek, 2009: p. 40). Qualitative research involves the use and collection of a variety of empirical materials (case study, personal experience, introspection, life history, interview, observational, historical, interactive and visual texts) that describe routine and problematic moments and meanings in individuals' lives (Aspers & Corte, 2019 142).

Qualitative researchers take part in the field and study the real world. This is called naturalistic inquiry and is the cornerstone of qualitative research. Qualitative research with people involves collecting three types of data: (a) in-depth, open-ended interviews; (b) direct observations; and (c) written documentation. Interviews provides direct quotes from people about their experiences, opinions, feelings, and knowledge. For qualitative research, data typically comes from fieldwork. During fieldwork, the researcher spends time in the environment being studied -a program, organization, or community where change efforts can be observed, people interviewed, and documents analyzed-. The qualitative researcher talks to people about their experiences and perceptions. The quality of qualitative data largely depends on the methodological skill, sensitivity and honesty of the researcher (Patton, 2005: 1).

A case study is an intensive description and analysis of a phenomenon or social units such as an individual, group, institution or community (Merriam, 2002: 8). In this study, it has been tried to determine the problems of the accountants by using as few participants as possible and to determine the solution proposals.

Findings and Conclusion

In the study, the problems of the members of the profession and their expectations for the solution of these problems were investigated by conducting face-to-face interviews with five independent accountants and financial advisors in Malatya. The prominent ones in the expectations of the professionals who answered the research questions for the resolution of their problems are given below.

The expectations of professional accountants from educational institutions can be listed as follows:

- Internship fees of trade school interns should not be covered by the state,
- The level of knowledge of the students who come to the internship is low, and it is necessary to provide the students with adequate training before starting the internship,
- The State should give support for the wages of the candidate profession members during the internship period,
- During the internship process, "master trainer certificate" should not be requested from the members of the profession,
- Students should not graduate with insufficient knowledge in schools,
- It is necessary to have a certain score requirement for those who will choose the profession in trade high schools and universities,
- Commercial high schools should regain the old functionality.
- Professional organizations should collaborate with universities for the career advancement of certified public accountants,
- A proficiency exam should be brought to students who will choose this profession in universities,
- Accounting lecturers at the university should have sufficient knowledge,
- It is necessary to have universities that will train qualified students rather than having a large number of universities,
- The curriculum should renew so that the students studying at the faculty can be more involved in practice after the second year,
- It is necessary to be opened departments in universities to train certified public accountant.

Expectations of members of the profession from the legislator:

- Non-existence of tax amnesties,
- Taking the opinions of the members of the profession in the laws to be enacted,
- Improving the wages of the profession,
- Legally paying the wages of the interns coming for internship at the trade high school by the members of the profession,

- Making legal arrangements for the taxpayers subject to simple procedure to keep their books, not by their chambers, but by the members of the profession,
- Enactment of laws by operating a more participatory management process,
- Reducing the VAT deducted on the wages of the members of the profession,
- Paying the wages of the members of the profession to the members of the profession by collecting them from the taxpayers by the state,
- Setting a limit on the number of members of the profession,
- Prevention of keeping accounting books with low wages,
- Making the necessary arrangements for the members of the profession to be respected,
- Making a legal arrangement in order to make a fair distribution regarding the number of books to be kept by the members of the profession.

Expectations of professional members from professional organizations:

- Making arrangements for wages,
- Implementation of necessary sanctions for those who keep books with low wages,
- Providing necessary trainings to train qualified personnel.
- Giving titles to the staff working in the accounting office,
- Limiting the number of members of the profession,
- The professional chamber should have a charity fund,
- Professionals should be able to retire early because they are worn out,
- Professional wages should be collected and paid to them by the chambers,
- Professional chamber should increase both social and educational activities,
- Redefining the responsibilities of the members of the profession,
- Implementation of necessary sanctions against undocumented employees by increasing audits,
- Providing trainings in terms of interpretation of newly enacted laws,
- Increasing the wages of the profession according to the workload,
- They stated that chambers and TÜRMOB, one of the non-governmental organizations, should not become politicized and make their voices heard.

When the answers given to the question about the expectations of the members of the profession from their colleagues are examined:

- Not to keep a book under the fee schedules,
- Not to defame their colleagues in order to keep more accounting books,
- Not to open an office without having sufficient knowledge and experience in the profession,
- Professionals with a large number of accounting books should not try to discredit other professionals by using them as a tool of superiority against other professionals,
- Members of the profession should receive training to interpret laws,
- Members of the profession should come together from time to time,
- Members of the profession should not compete unfairly by acting with principles,
- Members of the profession should not be too friendly with their customers,
- Professionals are expected to have personality.

The expectations of the members of the profession from the taxpayers:

- Taxpayers should not see the members of the profession as their own employees,

- They should give the necessary value to the members of the profession,
- They should not negotiate with the members of the profession regarding wages,
- Not having their own private affairs done by the members of the profession,
- Timely payment of wages,
- Not asking the members of the profession about issues that do not concern the member of the profession,
- The taxpayer does not hide the information about his financial transactions from the members of the profession,
- They answered that taxpayers should not engage in jobs that they do not have knowledge of, and act consciously.